

МІЛЬМАН М. Д.,
аспірант кафедри цивільного права
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)

УДК 347.476

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Стаття присвячена дослідженню теорій та концепцій феномену інформації на міждисциплінарному рівні, що становлять інтерес для юридичної науки та практики, та подоланню прогалин в праворозумінні природи інформації як об'єкта цивільних прав із позицій телеологічного підходу.

Ключові слова: інформація, нематеріальний об'єкт, інформаційні права, інформаційні відносини, відомості, дані.

Статья посвящена исследованию теорий и концепций феномена информации на междисциплинарном уровне, которые представляют интерес для юридической науки и практики, преодолению пробелов в правопонимании природы информации как объекта гражданских прав с точки зрения телеологического подхода.

Ключевые слова: информация, нематериальный объект, информационные права, информационные отношения, сведения, данные.

The Article analyzes interdisciplinary theories and concepts of information valuable for legal science and practice, the ways to override gaps in legal consciousness of information as an object of civil rights through the spectacle of teleological approach.

Key words: information, non-material object, information rights, information relations, message, data.

Вступ. Глобальна інформатизація, що означила кінець ХХ – початок ХХІ ст., набирає обертів, зачіпаючи всі без винятку сфери суспільного життя. Наразі інформаційні технології являють собою потужний інструмент, здатний впливати на формування соціальних тенденцій та настроїв.

Водночас різні галузі наукового пізнання, що оперують поняттям «інформація» для власних наукових завдань, прагнуть до його самостійного розуміння та тлумачення. У результаті цього між різними теоретичними системами виникають сутнісні протиріччя. На думку В.Ю. Колмакова, симптоматичним у цьому відношенні є парадокс неможливості визначення поняття «інформація». Виходячи із ситуації кризи, що виникла в теорії інформатики внаслідок того, що базове фундаментальне поняття виявилось змістовно невизначеним, воно було сприйняте як первинне поняття, що не потребує визначення. Такий методологічний підхід можливий, однак він не є оптимальним [1, с. 25].

Для юридичної науки така методологічна невизначеність становить серйозну проблему, оскільки вона призводить до розриву між реальними інформаційними відносинами, що стрімко розвиваються, та правовідносинами. Вчені-правники неодноразово зазначали, що хоча між реальними відносинами та правовідносинами існує тісний зв'язок, ці категорії не є тотожними. Б.Л. Назаров вказував на те, що правовідносини не збігаються із фактичними відносинами, формою яких вони є [2, с. 41]. Ю.Г. Ткаченко писав, що не існує власне пра-

вових відносин, існує лише правовий спосіб урегулювання суспільних відносин [3, с. 102]. Б.В. Малишев зазначає, що «під правовідносинами некоректно розуміти реальні вчинки конкретних суб'єктів і реальні суспільні відносини, оскільки право як вираз належного не може вмещувати в себе також і суще» [4]. Таким чином, юридична наука не має можливості вирішити питання про зміст інформації за допомогою виключно власного інструментарію, ігноруючи напрацювання інших наук як гуманітарного, так і технічного циклу.

Протягом останніх років до проблематики природи інформації як об'єкта цивільних прав зверталися у своїх працях Б.М. Гоголь, А.Г. Дідук, О.В. Кохановська, А.О. Кодинець, Є.В. Петров, Р.О. Стефанчук, О.О. Тихомиров, Є.О. Харитонов та інші вчені-цивілісти.

Проаналізувавши праці вказаних авторів, слід визнати, що питання правової природи інформації та інформаційних відносин у цивільному праві за останні роки набули особливої актуальності, однак обсяг спеціалізованої наукової літератури із цієї проблематики є недостатнім, а глобальність досліджуваної тематики вимагає від наукової спільноти значної уваги.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження та аналіз теорій та концепцій феномену інформації у межах природничих, технічних та гуманітарних вчень, що становлять інтерес для юридичної науки, формулювання власних висновків щодо природи інформації як об'єкта цивільних прав та пропозицій стосовно подальших напрямів розвитку концепції інформації у цивілістичній доктрині та юридичній практиці.

Результати дослідження. Слово «інформація» має латинське походження. Вираз «aliquid informare» був пов'язаний із формуванням уявлення про певний предмет. Згодом, це поняття трансформувалося в «informare», тобто створення образу, пояснення, тлумачення. Звичне загальноживане та інтуїтивно зрозуміле значення інформації, пов'язане з поняттями «відомості», «передача повідомлень», доволі довгий час було домінуючим і виражало, головним чином, соціальний аспект поняття інформації [5, с. 10]. Примітно, що в такому значенні цей термін використовувався в юриспруденції вже на початку XIX ст. [6, с. 6].

XX ст. ознаменувалося, серед іншого, серйозними зрушеннями у розвитку систем зв'язку – радіо, телеграфу, телефону та телебачення. Кількість повідомлень, що передавалися, постійно зростала; у зв'язку із цим постала необхідність обчислення їх кількості, перш за все – задля покращення якості передачі. Тож у 1948 році формується класична теорія зв'язку К. Шеннона. Відповідно до цієї теорії кількість інформації, що передається, є мірою зменшення невизначеності певної ситуації, а невизначеність, у свою чергу, вимірюється шляхом вірогідності [5, с. 13]. Як зазначає М.П. Ващекін, кількість інформації можна розглядати як діалектичне заперечення невизначеності, її протилежність [5, с. 14]. Таким чином, у межах статистичної теорії інформації відбулася зміна змісту поняття інформації. Ця теорія формалізувала поняття інформації та звузила його шляхом абстрагування від змісту та суті повідомлень, їх цінності та різноманітності, відмови від ідеального соціального аспекту інформації. Логічний обсяг терміну «інформація» звузився, оскільки до нього були включені лише ті відомості, які усували невизначеність, що існувала до їхнього отримання, та водночас цей термін тепер характеризував не тільки аспект людського спілкування, але й комунікативні явища в техніці, біологічних та інших процесах [5, с. 15].

В.І. Корогодін, посиляючись на праці Л. Бріллоена, узагальнює дві основні тези, притаманні класичній теорії інформації Шеннона. По-перше, це постулат «повсюдності» інформації. Інформація міститься всюди, в усіх об'єктах навколишнього світу та являє собою подобу третьої іпостасі матерії, поруч з масою та енергією. По-друге, мірою кількості інформації, що пов'язана з тим чи іншим об'єктом або явищем, може слугувати його рідкісність або складність його структури [7, с. 12].

Характеризуючи подальший розвиток теорії інформації, І.М. Коган вказує на появу серйозних математичних досліджень, що підвели під досліджувану теорію міцний математичний фундамент. Разом із цим все більше дослідників почали використовувати теоретико-інформаційні ідеї та методи для вирішення різноманітних завдань, жодним чином не пов'язаних із задачами техніки зв'язку, тобто завдань власне передачі повідомлень, на вирі-

шення яких першочергово спрямовувалася теорія інформації. Відтак на теоретико-інформаційному підґрунті з'являються праці у галузях радіолокації, біології, фізіології, психології, виміральної техніки, телебачення, мистецтвознавства, соціології тощо [8, с. 4]. Поряд із розвитком теорії інформації як математичної дисципліни формується прикладна теорія інформації, покликана стати не метою, а засобом вирішення проблем у інших сферах, що оперують терміном «інформація».

Інший важливий висновок, зроблений І.М. Коганом, полягає у специфіці методичних аспектів прикладної теорії інформації, що пов'язана із різноманіттям проблем, які вона охоплює. Ця специфіка виявилася у безлічі запропонованих визначень поняття інформації та форм її кількісного обчислення. Звернення до не в повній мірі формалізованих, а в деяких випадках – принципово неформалізованих проблем (таких як проблеми психології або мистецтва) наклало відбиток так званої «розмитості» на апарат теорії інформації. І.М. Коган наголошує на тому, що в природознавчих проблемах інтуїція посіла місце повноправного методу пізнання поруч із безумовно визначеними формально-логічними методами [8, с. 5]. Попри обґрунтованість такого висновку, ми, на жаль, не можемо в цілому застосувати його в царині юридичних наук. У праві невизначеність не лише є доктринальною проблемою, але й становить небезпеку для практики правозастосування. До того ж правова визначеність є необхідною умовою реалізації принципу верховенства права. Тоді як у науках технічного та природничого циклів проблема відсутності універсального підходу до визначення інформації хоча і становить серйозну методологічну проблему, однак не перешкоджає подальшим науковим розробкам, у юридичній науці відсутність глибокого розуміння сутності об'єкта цивільних прав суттєво гальмує як науковий, так і практичний розвиток інформаційних правовідносин.

Серйозне зрушення у дослідженні поняття інформації в кібернетиці відбулося завдяки Н. Вінеру, який охарактеризував цей термін як позначення змісту, отриманого з навколишнього світу в процесі нашого пристосування до нього та пристосування до нього наших органів чуття. Між іншим, М. Мазур звертає увагу на те, що у своїй основоположній роботі [9] Н. Вінер не наводить конкретного визначення інформації, обмежуючись лише переліком того, що не є інформацією. Він зазначає: «Механічний мозок не виділяє думку, як печінка виділяє жовч, на чому наполягали матеріалісти, і не виділяє її у вигляді енергії, подібно до м'язів. Інформація є інформація, а не матерія і не енергія» [10, с. 18].

Відповідно до концепції Вінера процес управління у самоорганізованих системах є процесом обробки та перетворення центральним пристроєм первинної інформації, отриманої з первинних джерел (сенсорних рецепторів) і її передачі в ті ділянки системи, де вона сприймається її елементами як наказ до виконання тієї чи іншої дії. Після виконання дії сенсорні рецептори готові до передачі інформації про ситуацію, що змінилася, для виконання нового циклу управління. Формується схема управління, до якої залучаються принаймні три об'єкти: джерело інформації, споживач інформації та середовище передачі. Інформація про навколишнє середовище трансформується в інформацію про управлінський вплив (управлінський сигнал), що усуває невизначеність поведінки системи та забезпечує досягнення поставленої мети [6, с. 11].

Для юриспруденції цінність теорії Н. Вінера полягає насамперед у тому, що інформація не може бути передана, прийнята або збережена в чистому вигляді. Її носієм є сигнал, що сприймається у якості закодованого еквіваленту повідомлення і фіксується джерелом інформації за допомогою послідовності умовних символів (наприклад алфавіту), що мають певну впорядковану цілісність (текст, зображення тощо). Інформація не може існувати поза її носієм. Тим не менше, кібернетика не дає відповіді на питання про зміст інформації, що має першочергове значення для суспільствознавчих наук.

Як зазначає А.Д. Урсул, соціальна інформація є аспектом та результатом відображення суспільством усіх форм руху матерії. Під час дослідження соціальної інформації необхідно враховувати не тільки кількісний аспект, до якого звернені математичні теорії, але й властивості якісного аспекту, зокрема семантичні та прагматичні. [11, с. 10–11].

З точки зору семантики інформація являє собою єдність змісту та форми, в якій існує цей зміст. М.К. Бочаров змістом поняття «інформація» вважає відомості про предмети, явища природи, суспільства та мислення, а формою – будь-які системи знаків або сигналів, зазначаючи, що саме єдність цих елементів становить самостійність інформації як феномену [12, с. 6].

Із позицій прагматичного підходу сутність інформації полягає в її націленості на ініціювання певного способу мислення, певної поведінки, діяльності; рецепієнту передається інформація, здатна сформувати негативне або позитивне ставлення до певного явища [5, с. 14].

Звертаючись до спроб філософського осмислення природи інформації, не оминемо увагою праці Р. Капурро, який стверджує, що інформація є формою знання наприкінці сучасності [13, с. 76]. Герменевтико-екзистенціальний підхід Р. Капурро до визначення інформації ґрунтується на концепції інтерсуб'єктивізму. У межах цієї концепції заперечується існування незалежної сутності, що має назву «інформація». Інформація не може бути нейтральною [14, с. 2]. Р. Капурро відкидає ідею «інформації в собі» та наполягає на тому, що необхідно розрізняти інформацію як предмет та інформацію як сигнал. Інформація у якості сигналу містить інтерпретаційні властивості [13, с. 78]. Слід враховувати, що у філософській літературі поширенішою є думка, відповідно до якої інформація та знання не є тотожними поняттями. Попри теоретичну обґрунтованість концепції Р. Капурро, в контексті правової науки ототожнення інформації зі знанням є недоцільним, оскільки нівелює аспект існування інформації до її сприйняття суб'єктом, що лежить в основі права на доступ до інформації.

В.Б. Гухман вказує на те, що більшість філософів визнають феномен інформації символічним відношенням між формами, однак при цьому постає питання про природу таких форм. Так, відповідно до функціональної концепції інформація є відношенням пізнання між об'єктом будь-якої природи та суб'єктом. З іншої точки зору інформація розглядається в якості системи онтологічних відносин між елементами структури будь-якого матеріального або ідеального об'єкту. Оскільки такі відносини завжди притаманні конкретному об'єкту та характеризують його структурну впорядкованість, система цих відносин одночасно є атрибутом об'єкта [15, с. 102]. Концепція інформації як системи відносин для права є перспективною, однак у сучасному формулюванні не усуває невизначеності.

Підсумовуючи поточний стан розвитку вчення про інформацію на міждисциплінарному рівні, наведемо думку Л.В. Баєвої, яка пропонує виокремлювати принаймні три підходи до визначення інформації:

- 1) інформація як сфера спілкування та засіб загальнонаукової рефлексії, тобто властивість людини та її соціальних зв'язків (антропно-комунікативний) підхід;
- 2) інформація як властивість саморганізованих систем, пов'язана із упорядкуванням взаємодій (функціональний підхід);
- 3) інформація як міра неоднорідності розподілу енергії та матерії, властивість всіх матеріальних систем, у тому числі – неорганічних; функціональна основа і властивість всесвіту, що зумовлює буття в цілому (атрибутивний підхід) [16, с. 36].

Стислий екскурс в історію розвитку теорії інформації дозволяє нам зробити висновок, що, попри беззаперечну важливість зазначених наукових надбань, для юриспруденції вони, в силу своєї вузькопрофільності, становлять фрагментарний інтерес. Окремі запропоновані тези, що стосуються, насамперед, співвідношення змісту та форми інформації, можуть бути без вагань сприйняті юридичною наукою для вирішення власних завдань. Водночас вищевказані підходи до визначення сутності інформації не можуть бути в цілому екстрапольовані на визначення інформації як об'єкта цивільних прав.

До практичних питань, що виникають у зв'язку із вищеописаною ситуацією невизначеності, слід віднести, зокрема, таке: чи є носій інформації, на якому вона записана (наприклад папір, його розмір, вага тощо), сам по собі записаною інформацією. Те ж стосується будь-яких інших параметрів фіксації інформації (шрифт, його розмір, каліграфія тощо) [17, с. 358–359]. Від відповіді на це питання залежить обсяг необхідних правомочностей суб'єкта при витребуванні інформації в передбаченому законом порядку.

На нашу думку, для потреб цивілістики термін «інформація» має характеризуватися у нерозривному зв'язку з поняттям об'єкта цивільних прав.

У цивілістичній доктрині під об'єктами цивільних прав традиційно розуміють матеріальні та нематеріальні блага. Термін «благо», попри його широке використання як у науковій, так і в законодавчій площині, визначається радше як філософська, аніж юридична категорія; його без вагань можна віднести до трансцендентних понять.

В.О. Лапач вказує на те, що блага виступають у якості об'єктів цивільних прав не лише через пряму вказівку закону, але й через те, що саме на них так чи інакше спрямовується поведінка суб'єктів цивільного права, які вступають у правовідносини один із одним. Матеріальні та нематеріальні блага вчений визначає як певні константи соціального буття, які включаються в матерію суспільних відносин та, у свою чергу, відчувають потужний вплив з боку не лише права, але й інших інститутів, таких як ідеологія, соціальна психологія, традиції, звичаї тощо [18, с. 15]. Наведена думка ілюструє невирішену методологічну проблему не лише цивілістики, але й теорії права, яка полягає у встановленні взаємозв'язку між об'єктом суб'єктивного права та правовідношення.

Р.А. Майданик визначає благо як те, що завдяки своїм корисним властивостям здатне задовольнити потреби людини і доступне до володіння ним. [19, с. 102]. Приєднуючись до цієї думки, зазначимо, що концепція потреб, на нашу думку, здатна пояснити першооснови та зміст багатьох правових явищ.

Слід визнати аксіоматичним твердження про те, що право є виключно соціальним явищем і поза соціумом втрачає будь-який зміст. Д.А. Керімов писав, що право створюється завдяки діяльності людей. Його мета полягає у певному впливі на їх поведінку, на регулювання їх відносин один з одним. Вихідним пунктом і рушійним фактором будь-якої людської діяльності є потреба [20, с. 95].

Головним призначенням права є регулювання співіснування людей в умовах їхньої взаємодії. У залежності від політичного режиму, історичних, соціальних та інших умов функціонування права поточні цілі такого регулювання можуть варіюватися. Однак, на нашу думку, концептуальною метою права як соціального інституту є забезпечення можливостей людини реалізувати власні потреби в умовах взаємодії із соціумом.

Тож видається доцільним здійснювати дослідження сутності та класифікації об'єктів цивільних прав у тісному зв'язку із категорією потреб.

У психологічній літературі термін «потреба» визначається переважно як відчуття нестачі певного об'єкта, що входить до складу системи мотивації людини [21, с. 118].

Як зазначає А. Маслоу у своїй широковідомій праці «Мотивація та особистість», існують певні фактори, що становлять безпосередні та необхідні передумови задоволення базових потреб. Такі передумови, як свобода слова, свобода робити те, що тобі хочеться, якщо це не заважає іншим, свобода самовираження, свобода отримання відомостей і доступу до інформації, свобода захищати себе, правосуддя, справедливість, чесність, дисципліна в групі є прикладами передумов для задоволення базових потреб. Ці умови не є самоціллю, але вони дуже близькі до цілей, оскільки тісно пов'язані з базовими потребами, які й складають цілі [22, с. 68–69]. Цікаво, що з точки зору психології бажання знати та розуміти належить до базових когнітивних потреб, від задоволення яких залежить нормальний розвиток людини [22, с. 72–73]. Таким чином, інформація як благо може розглядатися принаймні у двох аспектах: з одного боку, як самостійне благо, здатне задовольняти когнітивні потреби людини, тобто виступати у якості самоцілі, з іншого – як благо, що дає змогу людині формулювати та шукати засоби задоволення інших потреб, зокрема потреб базового фізіологічного спектру.

Весь комплекс суб'єктивних цивільних прав, що визнається та гарантується державою, покликаний забезпечити кожній особі необхідні передумови для задоволення різних типів її потреб, що, у свою чергу, є умовою нормальної життєдіяльності людини, її особистого та соціального розвитку. Слід наголосити на тому, що суб'єктивне право не може бути гарантією задоволення потреби, оскільки цей процес належить до площини суб'єктивного.

Однак визначення обсягу правомочностей, що забезпечуються суспільством та державою, гарантує суб'єкту доступ до відповідного блага.

Екстраполоючи вищезазначений підхід на інформацію як об'єкт цивільних прав, можна зробити висновок, що в якості блага інформація може задовольняти як когнітивні потреби, або, інакше кажучи, потреби, пов'язані із набуттям знання, так і інші потреби, реалізація яких включає використання набутого знання. З точки зору телеологічного підходу в першому випадку інформація є самоціллю, оскільки виступає в якості безпосереднього інструменту задоволення когнітивної потреби; в другому випадку інформація не задовольняє потребу самостійно, але є необхідною умовою для реалізації інших потреб. Конкретизуючи зазначене, зауважимо, що і в першому, і в другому випадку інформація дає змогу сформува-ти особливий стан суб'єкта – стан обізнаності.

Під час задоволення когнітивної потреби інформація використовується суб'єктом для формування певного масиву знання, досвіду, для її подальшого поширення, осмислення в інтересах продукування нової інформації тощо. За таких умов подальша діяльність суб'єкта стосовно набутої інформації знаходиться в площині інформаційних відносин. У другому з наведених випадків стан обізнаності є передумовою для визначення суб'єктом власної поведінки в певній життєвій ситуації.

Цивільне законодавство містить безліч прикладів для ілюстрації другого з наведених випадків. Реалізація права на інформацію про стан власного здоров'я, передбаченого ст. 285 ЦК України [23], дає суб'єкту права змогу, керуючись отриманими відомостями, визначити подальші дії для покращення або підтримання відповідного стану. Обов'язок наречених повідомити один одного про стан здоров'я, передбачений ст. 30 Сімейного кодексу України [24], спрямований на те, щоб надати кожному з них можливість прийняти виважене рішення щодо укладення шлюбу. Надання замовникові інформації про роботу до укладення договору побутового під'яду в порядку, передбаченому ст. 868 ЦК України, дає змогу ефективно забезпечити принцип вільного волевиявлення при укладенні договору, яке не може бути реалізоване в повній мірі без ознайомлення з відповідним переліком відомостей.

Разом із цим право на користування документами Національного архівного фонду, гарантоване ст. 15 Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» [25], не передбачає спеціальних ситуацій та сфер, у яких це право може бути реалізоване. Те ж стосується і передбаченого ст. 21 Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» [26] права громадян на бібліотечне обслуговування, а також права на доступ до мережі Інтернет, що наразі є предметом громадських та наукових дискусій.

Висновки. Парадокс невизначеності, що склався стосовно сутності поняття «інформація» на міждисциплінарному рівні, особливо гостро постає у царині юриспруденції. Попри те, що інформація на сучасному етапі розвитку суспільства і держави визнана об'єктом природних прав людини, дотепер ані законодавець, ані наукова спільнота не мають чіткої відповіді на питання про зміст такого об'єкта, що зумовлює закономірні труднощі у сфері правозастосування. На нашу думку, юридичні дослідження природи інформації мають відбуватися з огляду на вчення про об'єкти цивільних прав – таким чином, відсутність універсального підходу до визначення інформації може бути компенсована за рахунок зіставлення її властивостей із відповідними властивостями об'єкта цивільних прав. Разом з цим особливої уваги заслуговує імплементація психологічної теорії потреб у цивілістичні розробки вчення про об'єкти цивільних прав. Такий підхід не лише дасть змогу сформулювати уявлення про окремі властивості інформації, що становлять інтерес для юриспруденції, але й може бути покладений в основу нової класифікації інформації як об'єкта цивільних прав та стати підґрунтям для побудови системи суб'єктивних інформаційних прав.

Список використаних джерел:

1. Колмаков В.Ю. Информация, информационность, виртуальность / В.Ю. Колмаков. – Красноярск: Изд-во СибГТУ, 2004. – 358 с.

2. Назаров Б.Л. Социалистическое право в системе социальных связей. Развитие взглядов на основные внутренние и внешние связи социалистического права. – М.: Юридическая литература, 1976. – 312 с.
3. Ткаченко Ю.Г. Методологические вопросы теории правоотношений. – М.: Юридическая литература, 1980. – 176 с.
4. Малишев Б.В. Чи є людина частиною правової системи? // Право і громадянське суспільство. – 2013. – № 3. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lcslaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/3-4-2013/item/118-chy-ie-liudyna-chastynoiu-pravovoi-systemy-malyshev-b-v>.
5. Ващекин Н.П. Информация. Деятельность. Мирозрение / Н.П. Ващекин. – Тула: Приок. кн. изд-во, 1983. – 144 с.
6. Петров М.А. Феномен информации и знание / М.А. Петров, А.Я. Райбекас. – Красноярск: Краснояр. гос. ун-т, 2006. – 135 с.
7. Корогодин В.И. Информация и феномен Жизни / В.И. Корогодин. – Пушино: Объединенный институт ядерных исследований, 1991. – 203 с.
8. Коган И.М. Прикладная теория информации / И.М. Коган. – М.: Радио и связь, 1981. – 216 с.
9. Винер Н. Кибернетика и общество / Н. Винер. – М.: Изд-во иностранной литературы, 1958. – 200 с.
10. Мазур М. Качественная теория информации (пер. с польского) / Мариан Мазур. – М.: «Мир», 1974. – 240 с.
11. Урсул А.Д. Информация. Методологические аспекты / Аркадий Дмитриевич Урсул. – М.: Изд-во «Наука», 1971. – 295 с.
12. Бочаров М.К. О понятиях «информация» и «знак» / М.К. Бочаров // НТИ. – Сер. 2. – 1967. – № 2. – С. 14–21.
13. Capurro R. Hermeneutics and the Phenomenon of Information / Rafael Capurro. // Carl Mitcham, ed.: *Metaphysics, Epistemology, and Technology. Research in Philosophy and Technology.* – 2000. – С. 79–85.
14. Takenouchi T. Capurro's Hermeneutics Approach to Information Ethics: Ethics in the Information society and the Development of Angeletics / T. Takenouchi // *International Journal of Information Ethics.* – 2004. – Vol. 1 (June). – P. 1–8.
15. Гухман В.Б. Философская сущность информационного подхода : дис. докт. філос. наук : 09.00.08 / В.Б. Гухман – Тверь-Москва, 2001. – 402 с.
16. Баева Л.В. Информация как ценность современной эпохи / Л.В. Баева. // Материалы II-й Международной научной конференции «Приоритеты и интересы современного общества». – Астрахань: АГУ, апрель 2011. – 2011. – С. 35–47.
17. Coppel P. *Information Rights: Law and Practice (4th Edition)* / Philip Coppel. – Oxford: Hart Publishing Ltd, 2014. – 1490 p.
18. Лапач В.А. Система объектов гражданских прав. – СПб.: Юридический центр, 2002. – 544 с.
19. Майданик Р.А. Цивільне право: Загальна частина / Т.І. Вступ у цивільне право. – Київ: Алерта, 2012. – 472 с.
20. Керимов Д.А. Потребность, интерес и право : К вопросу об объективном и субъективном в праве / Д.А. Керимов. // *Правоведение.* – 1971. – № 4. – С. 95–103.
21. Магун В.С. Потребности и психология социальной деятельности личности / В.С. Магун. – М.: Наука, 1983. – 176 с.
22. Маслоу А. Мотивация и личность (пер. с англ.) / А. Маслоу. – СПб: Питер, 2012. – 352 с.
23. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV зі змінами та доповненнями // *Відомості Верховної Ради України.* – 2003. – № 40. – Ст. 356.
24. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III зі змінами та доповненнями // *Відомості Верховної Ради України.* – 2002. – № 21 від 31 травня 2002 р. – Ст. 135.

25. Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» від 24 грудня 1993 р. № 3614-ХІІ зі змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 15 від 12 квітня 1994 р. – Ст. 86.

26. Закон України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» від 27 січня 1995 р. № 32/95-ВР зі змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 7 (14.02.1995). – Ст. 45.

ХАРКІВСЬКА П. Г.,
магістрант юридичного факультету
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)

УДК 347.27

ВИЗНАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ПРЕДМЕТ ІПОТЕКИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті автор аналізує теоретичні аспекти такого способу звернення стягнення на предмет іпотеки, як визнання права власності на нього за іпотекодержателем, а також практичне застосування законодавства стягувачами, боржниками і судом при подібному способі звернення стягнення.

Ключові слова: іпотека, іпотечне застереження, звернення стягнення, право власності.

В статье автор анализирует теоретические аспекты такого способа обращения взыскания на предмет ипотеки, как признание права собственности на него за ипотечодержателем, а также практическое применение законодательства взыскателями, должниками и судом при подобном способе обращения взыскания.

Ключевые слова: ипотека, ипотечное предостережение, обращение взыскания, право собственности.

In this article the author analyzes the theoretical recognition of the right of ownership for the mortgagee by way of foreclosure on the mortgaged property, as well as the practical application of the legislation by the claimants, the debtors and the court at such method of foreclosure.

Key words: mortgage, mortgage warning, foreclosure, right of ownership.

Вступ. Використання іпотеки як механізму забезпечення виконання зобов'язань в українських реаліях – досить усталена практика.

Ось уже кілька років поспіль придбання нерухомості в кредит нерозривно пов'язане з укладанням іпотечних договорів. Ця тенденція зрозуміла і обґрунтована, якщо виходити з позиції банку, який хоче гарантувати повернення боржником кредитних коштів. Тому укладення іпотечних договорів є усталеною практикою багатьох фінансових установ.

Кредитний бум і фінансова криза останніх років негативно вплинули на спроможність боржників виконувати свої зобов'язання за кредитними договорами. Невиконання боржниками кредитних зобов'язань спричинило масові звернення банками (іпотекодержателями)

